

Đuro Arnold. *Izabrana djela*. Priredio Daniel Miščin. Zagreb: Matica hrvatska, 2020., 340 str.

Godine 2020. Matica hrvatska objavila je u biblioteci Stoljeća hrvatske književnosti knjigu *Izabrana djela* Đure Arnolda. Njezin je priređivač Daniel Miščin, profesor na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti, a radi se o izboru Arnoldovih zapaženijih pjesama, govora i rasprava.

Đuro Arnold bio je pjesnik, filozof i pedagog. Iz jezgrovitoga “Ljetopisa”, koji slijedi nakon ovećega priređivačeva “Predgovora”, saznajemo da je rođen 1854. u Ivancu kraj Varaždina. Bio je devetnaesto dijete (od dvadeset i četvero) Ivana Arnolda, kraljevskoga poreznika koji se 1848. s banom Jelačićem borio protiv Mađara, i Sofije rođ. Vukanić. Najmlađe dane proveo je u Krapini, kamo je njegov otac bio premješten na službu. Osnovnu je školu završio u Zagrebu, a gimnaziju u Varaždinu i Zagrebu. Godine 1873. položio je ispit zrelosti s odličnim uspjehom, nakon čega je godinu dana proveo u 53. pješačkoj pukovniji kao “jednogodišnji dobrovoljac”. Potom je, kao jedan od prvih studenata novootvorenoga Sveučilišta u Zagrebu, upisao studij filozofije kao glavnoga predmeta te povijesti i zemljopisa kao sporednih. Završivši studij, 1879. zaposlio se kao profesor zagrebačke gimnazije. Sljedeće je godine promoviran u prvoga doktora filozofije na zagrebačkom sveučilištu na temelju svoje rasprave *Etika i poviest*. Usavršavao se na sveučilištima u Göttingenu, Berlinu i Parizu. Po povratku u Zagreb radio je u Kraljevskoj velikoj gimnaziji, ravnao Muškom učiteljskom školom te 1891. postao dopisnim članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a 1892. počasnim članom Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora. Godine 1894. imenovan je izvanrednim, a 1896. redovitim profesorom za teorijsku i praktičnu filozofiju te pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U prosincu 1899. postao je pravim članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te je u tom razdoblju, akademske godine 1899./1900., obnašao i dužnost rektora Sveučilišta u Zagrebu. Od 1902. do 1909. bio je predsjednik Matice hrvatske, a akademske godine 1912./1913. dekan Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Nakon 29 godina rada na Sveučilištu umirovljen je na vlastiti zahtjev 1923. godine. Umro je u Zagrebu 22. veljače 1941.

Miščin nas u “Predgovoru” upoznaje s likom i djelom Đure Arnolda tumačeći njegov društveni položaj, poglavito uspostavljen nakon polemikoga sukoba s “mladima”, tj. modernistima. Navodi da je Arnold “prognan, izguran na vlastitu šutnju mnogo prije no što je ona na njegovoj mirogojskoj adresi zadobila svoj konačni oblik”. Arnold je bio “izraziti poklonik tradicije, iskreni domoljub i pravi tradicionalist”. Vrhunac njegova djelovanja smješta se u razdoblje hrvatske moderne (1892. – 1914.). Kao gorljivi filozof, zabrinut za sudbinu metafizike, borio se protiv onih koji su “marginalizaciju filozofije smatrali svojim programatskim zadatkom”. Metafizika je za njega bila

“temeljno bojište na kojemu se zapravo odigrava međusobno odmjeravanje i vrednovanje temeljnih (svjetonazorskih) ideja ‘starih’ i ‘mladih’”. “Krik i vapaj za svijetom koji prolazi” najviše je iskazivao svojim nastupnim govorima dok je predsjedao Maticom hrvatskom, zbog čega je i proglašen “polemičarom od glave do pete”. Govorio je da odbacivanje tradicije otvara put prema krizi identiteta i da se treba vratiti tradicionalnom razumijevanju čovjeka, koji nije samo tvar nego i duša. Branio je položaj metafizike, “kolijevke znanosti prirodnih”, proglašavajući ju “nužnom pomoćnicom” prirodnih znanosti.

Iako je Arnold bio prvi profesor pedagogije na zagrebačkom sveučilištu (predavao je opću i specijalnu pedagogiju), knjiga *Izabrana djela* ponajprije je usmjerena na njegov pjesnički i filozofski rad. Izbor pjesama sastavljen je iz zbirki objavljenih između 1899. i 1935. godine (*Izabrane pjesme, Čeznuća i maštanja, S visina i dubina te Na pragu vječnosti*). Prema riječima književnoga povjesničara i teoretičara Cvjetka Milanje, a kako prenosi priređivač, Arnoldova poezija “ipak [je] osredniji dio njegova rada – u formalnom i jezičnom sloju upadao je i on u klišeje, te je tako nažalost proizvodio određenu aporiju između intencije i ostvaraja. Paradoks bi bio u tome što je koncepcijski, idejni, sadržajni plan, etos ozbiljenja filozofije života i povijesti, u rasporaku s estetičkom uvjerljivošću pjesama, tako da on paradoksalno nije konzervativac radi onoga radi čega su ga optuživali ‘mladi’ (sadržaj, tema, ideja), nego radi jezična, izražajna, formalna i uopće estetičkog plana pjesničkog izražaja”.

U izbor djela zatim su uvršteni Arnoldovi govori iz razdoblja kada je djelovao kao Matičin predsjednik, koji su naišli na žestoke kritike među tzv. mladima (*Narodna književnost i kritika, Književnik i narod, Umjetnost prema znanosti, Može li umjetnost zamijeniti vjeru i Jedinstvena hrvatska narodna kultura*). Od rasprava su uključene Arnoldove središnje filozofske studije: *Zadnja bića* (1886.), *O psihologiji bez duše* (1898.), *Filozofija, prirodne nauke i sociologija* (1899.) te *Monizam i kršćanstvo* (1909.). Miščin zaključuje da poeziju i filozofske tekstove Đure Arnolda povezuje dosljednost jer su obje vrste teksta prožete istim idejama i “idejalima”.

Knjiga *Izabrana djela* donosi i bibliografiju izdanih djela Đure Arnolda te popis važnije literature o njemu. U prilogima se nalaze “Tekstološka napomena” Nataše Debogović, tumač imena i izraza te rječnik. Knjiga je obogaćena vrijednim slikovnim prilogima.